

بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی

(مورد مطالعه: رانندگان متخلف خودروهای سواری شهر همدان)

رضا قیاسی^۱، پرویز آهی^۲، بهزاد هادی‌پور^۳، وحید کیانی^۴

از صفحه ۱۷۵ تا ۲۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۰/۱۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۳/۳

چکیده

هدف و زمینه: این پژوهش با هدف بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی رانندگان خودروهای سواری شهر همدان انجام شده است.
روش: در این مطالعه از روش پیمایشی استفاده شده است. برای این منظور از پرسشنامه پژوهشگرساخته قانون‌گریزی با پایایی ۰/۸۳ استفاده شد.

یافته‌ها: جامعه آماری این پژوهش را تمامی رانندگان متخلف خودروهای سواری شخصی که در سطح شهر همدان تردد می‌کنند، تشکیل داده‌اند؛ که از میان آن‌ها ۲۵۰ راننده برای مطالعه انتخاب شدند.
نتایج: نتایج نشان داد که عوامل فرهنگی و اجتماعی بر قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان تأثیر داشتند. از بین عوامل فرهنگی، سطح تحصیلات، اعتقادات مذهبی، خاص‌گرایی فرهنگی و کاربرد رسانه، رابطه معکوس و معنی‌داری با قانون‌گریزی داشتند؛ عوامل اجتماعی، احساس انومی، آگاه‌نبودن از قوانین، وضعیت خانواده و فردگرایی نیز رابطه مثبت و معنی‌داری با قانون‌گریزی داشتند؛ همچنین رفاه اجتماعی، رابطه‌ای منفی و معنی‌دار با قانون‌گریزی داشت.

کلیدواژه‌ها: احساس انومی، آگاه‌نبودن از قوانین، رانندگان متخلف، سطح تحصیلات، قانون‌گریزی.

۱. کارشناسی ارشد مدیریت MBA دانشگاه گیلان، نویسنده مسئول، rezaghiasi@rocketmail.com.

۲. استادیار مدیریت و عضو هیئت‌علمی دانشگاه علوم نظامی امین

۳. کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث و عضو هیئت‌علمی دانشگاه علوم نظامی امین

۴. کارشناسی ارشد مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

مقدمه

پس از اینکه هدن، «مدل ماتریس هدن» معروف خود را معرفی کرد که در آن، سه مجموعه از عوامل تعاملی، یعنی انسان، وسیله نقلیه و محیط را قبل، در طی و بعد از تصادف در نظر گرفت، تعداد زیادی از مطالعات نشان داده است که برخی از مهم‌ترین عوامل مرتبط با میزان بروز تصادف، صدمات و تلفات، رفتارهای رانندگی مانند سرعت، رانندگی در حال مستی، رانندگی در حال خستگی و عدم استفاده از وسایل محافظتی است (بارنت و همکاران، ۲۰۰۵). علاوه بر این، به این دلیل که رفتارهای رانندگی عاداتی هستند که مطابق با استانداردهای زندگی و فرهنگ اجتماعی تشکیل شده‌اند، به‌طور طبیعی با ویژگی‌های فردی مانند سن، جنس، سطح تحصیلات و درآمد راننده مرتبط هستند (ژانگا، یا او و چن، ۲۰۱۳). عامل انسانی به‌منزله یکی از ارکان تشکیل‌دهنده ترافیک همواره اصلی‌ترین، مؤثرترین، مهم‌ترین و تعیین‌کننده‌ترین مؤلفه از بین عوامل مهم عبور و مرور بوده است (شیرمحمدی، ۱۳۸۵). در جوامع معاصر، هر اندازه پیشرفت‌های چشمگیری در ابعاد گوناگون زندگی انسان حاصل شود، نیاز به داشتن قوانین پیشرفته بیشتر احساس می‌گردد. از طرف دیگر، برای اینکه قوانین پشتوانه اجرایی داشته باشند، لازم است سازوکارهای مختلفی برای نظارت و کنترل اعمال افراد به کار گرفته شود. بنابراین می‌توان گفت محور استحکام و انسجام هر جامعه‌ای، توجه به قانون و رعایت آن است. با وجود این، برخی اعضای جامعه با روی‌گردانی از قانون مرتکب قانون‌شکنی می‌شوند. اجرانشدن قوانین در سطوح خرد و کلان جامعه، نه تنها مشکلات و دشواری‌هایی در اداره بهتر جامعه و ایجاد نظم به وجود می‌آورد، بلکه در بلندمدت ممکن است مشروعیت و مقبولیت قوانین موجود را زیر سؤال ببرد. این مسئله ممکن است در ابعاد گوناگون سیاسی و فرهنگی و اخلاقی جامعه اثر گذاشته و احیاناً سبب گسیختگی و بی‌سازمانی اجتماعی شود (فخرایی، ۱۳۷۵).

امروزه تخلف و قانون‌گریزی در تمامی جوامع با فرهنگ‌های مختلف و متفاوت با عقیده‌های گوناگون نمود داشته و در تمامی ارکان جامعه ریشه دوانیده است. چنانکه به تاریخ تمدن‌ها مراجعه شود، همواره بخشی از قانون‌گریزی در ارتباط با حکومت‌ستیزی و بخشی مربوط به امیال شخصی ناشی از ریشه‌ها و معضلات محیطی، کنترلی و شخصیتی در جدال با مقررات و قراردادهای عرفی و اجتماعی بوده است که با پیشرفت جوامع و تغییر فرهنگ‌ها دچار تغییرات شده است. در کنار این تحولات، حکومت‌ها و مسئولان جوامع برای پیشگیری از قانون‌گریزی تدابیر و تمهیداتی داشته‌اند که به مرور زمان آن‌ها نیز تغییر شکل داده و به صورت‌های مختلف امروزی در آمده‌اند. برای مدیران یک جامعه بدیهی است که جرم و قانون‌گریزی در جامعه چه عواقب و فرایندهایی منفی در پی خواهد داشت که باید برای رفع آن‌ها تمهیدات کارشناسی صورت گرفته و این معضل با استفاده از نظرات اهل فن و متخصصان مرتبط رفع شود.

عامل انسانی به‌منزله یکی از ارکان تشکیل‌دهنده ترافیک، همواره اصلی‌ترین، مؤثرترین، مهم‌ترین و تعیین‌کننده‌ترین عامل مهم عبور و مرور بوده است. آمار و ارقام نگران‌کننده حوادث که اغلب ناشی از قانون‌گریزی عامل انسانی و تخلف رانندگی در ایران است، مؤید نابهنجاری رفتاری وسیع در این بخش بوده که سالانه علاوه بر هدردادن چهار درصد درآمد ناخالص ملی، زیان‌های جبران‌ناپذیری در بخش آسیب‌های اجتماعی بر پیکره این جامعه وارد کرده که اهمیت آن بسی بالاتر از ضرر و زیان‌های مادی است (اسدزاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۲). به نظر می‌رسد با شناخت عمیق‌تر علت‌های قانون‌گریزی بتوان برنامه‌ریزی بهتری در جهت تعدیل و کاهش تخلفات و عوارض و عواقب آن تدوین نمود (سلیمی و داوری، ۱۳۸۶).

درباره ماهیت قانون‌گریزی نیز دیدگاه‌های گوناگونی مطرح است که بیشتر از سوی روانشناسان و کمتر از سوی جامعه‌شناسان مطرح شده است. لئون آگسین (۲۰۰۸)

بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی

معتقد است رانندگی، رفتار پیچیده‌ای است که از سه مؤلفه شناختی، عاطفی و حسی - حرکتی تشکیل می‌شود که شامل ارزیابی نادرست خطر، رشدنیافتگی اخلاقی و خودمحوری، باارزش دانستن رقابت، برتری‌طلبی و قلمروطلبی در رانندگی، پذیرش اجتماعی خطر کردن و پرخاشگری، بی‌احترامی و بی‌طاقتی، خطای ادراکی (در تخمین سرعت و فاصله) و لغزش یا کاستی در عملکرد می‌شود. با توجه به اهمیت مسئله در این پژوهش به بررسی عوامل فرهنگی - اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان می‌پردازیم.

قانون‌گریزی، نوعی جهت‌گیری نسبت به هنجارهای قانونی است که بر اساس آن، فرد عدم پیروی از این هنجارها را به پیروی از آن‌ها ترجیح می‌دهد. قانون‌گریزی در حوزه رانندگی - به‌خصوص در کشور ایران - به علت رابطه مستقیم با تصادفات، دارای اهمیت فوق‌العاده‌ای است.

گرایش شهروندان به قانون و اجرای آن نیز در گرو داشتن آمادگی جسمانی (عدم فقر جسمانی)، آگاهی (عدم فقر فکری) و احساسی (عدم احساس تبعیض) است؛ زیرا عدم رعایت قانون که بخشی از آن وابسته به فقر فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی است، می‌تواند وضعیت کلی اجتماع را دچار دشواری‌ها کرده و ساخت‌های اقتصادی نامطلوب و بی‌عدالتی‌ها و به‌طور کلی نارضایتی و نابسامانی عمومی را سبب شود و در نهایت به ورشکستگی دایره انسجام اجتماعی منجر شود. همچنین ممکن است الزامات، مؤلفه‌ها و مهارت‌های ضروری در جامعه مدنی و درهم‌گسیختگی نظام اجتماعی شکل‌نگیرد و در نهایت موجبات آسیب‌های اجتماعی را فراهم آورد که نمونه‌هایی از آن‌ها عبارتند از آسیب‌رساندن به وسایل نقلیه عمومی، از بین بردن حرمت افراد جامعه، بی‌توجهی به قوانین راهنمایی و رانندگی و نیز پرداختن به مشاغل غیرقانونی (ماهرویی، ۱۳۸۱: ۳۱).

پیشینه پژوهش

- ابراهیمی و منانی (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه پایگاه اجتماعی - اقتصادی و نوع رفتار رانندگی در بروز تخلفات رانندگی پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی افراد و بروز تخلفات رانندگی به طور مستقیم رابطه منفی معنادار وجود دارد. همچنین بین نقایص عملکردی اضطراب‌بنیان و رفتارهای خصمانه / پرخاشگرانه و بروز تخلفات رانندگی به طور مستقیم رابطه مثبت و بین رفتار ایمنی / احتیاطی افراطی و بروز تخلفات رانندگی به طور مستقیم رابطه منفی وجود دارد؛ و در آخر، بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی افراد و بروز تخلفات رانندگی به طور مستقیم و غیرمستقیم با میانجی‌گری نوع رفتار رانندگی رابطه وجود دارد. بی‌تردید بدون شناخت علل و عوامل مؤثر در قانون‌گریزی و تخلف رانندگان، اعمال قانون و برخوردهای انتظامی و بازدارنده و حتی آموزش، تأثیرات پایدار و ماندگاری در جامعه نخواهد داشت.

- علوی‌نیا در سال ۱۳۹۳ در مقاله‌ای با عنوان پیشنهادهایی برای ترویج قانون‌مداری در جامعه، مواردی برای علل قانون‌گریزی افراد بیان کرده است که عبارتند از قانون‌پذیر نبودن مسئولان و نهادهای حکومتی، فقدان آگاهی نسبت به وجود قوانین و مقررات، مبهم بودن و همه‌فهم نبودن قوانین و مقررات، ناکارایی دستگاه‌های نظارتی، عدم مطابقت قوانین با واقعیات و اخلاقیات جامعه، توسل به حیل‌های قانونی برای گریز از قانون، عدم اعتماد مردم به قانون‌گذاران، فقر فرهنگی، گذشته تاریخی، تنوع قوانین و تناقض در آن‌ها و ناکارآمدی ابزارهای قضایی.

- برزگری و چهارگنبدی در سال ۱۳۹۲، پژوهشی را با عنوان «بررسی میزان قانون‌گریزی و عوامل مؤثر بر آن» در شهر کرمان انجام دادند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که عواملی چون تبعیض در اجرای قوانین، احساس بی‌عدالتی نسبی، باارزش شدن مادیات، مشارکت شهروندان در امور مختلف، نگرش منفی نسبت به

قوانین، نحوه عملکرد قانون‌گذاران، عدم ثبات قوانین، بی‌اعتمادی نسبت به مجریان و منطقه محل سکونت بر میزان قانون‌گریزی افراد مؤثر بوده است.

- عباس‌زاده و همکارانش (۱۳۹۲) به مطالعه آشفستگی اجتماع و رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی پرداختند. یافته‌ها نشان می‌دهد که بین متغیرهای احساس انومی و احتمال مجازات و میزان رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که ۶۶ درصد از تغییرات میزان رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی توسط متغیرهای پژوهش تبیین شده است.

- ساعدی و حوریجانی (۱۳۹۲) به بررسی علل و عوامل مؤثر بر تخلفات رانندگی در استان کردستان پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که بین فرهنگ فقر، احساس محرومیت نسبی، کنترل اجتماعی، یادگیری اجتماعی و تعلق شهروندی به‌عنوان متغیرهای مستقل و تلفات رانندگی به‌عنوان متغیر وابسته، رابطه مستقیم وجود دارد. تحلیل چندمتغیره داده‌ها نشان داد که از میان عوامل اجتماعی، تعلق شهروندی، یادگیری اجتماعی، کنترل اجتماعی، محرومیت نسبی و درنهایت فرهنگ فقر، بیشترین نقش را در گرایش رانندگان به تخلفات رانندگی بر عهده داشتند که از میان آن‌ها، متغیر تعلق شهروندی به‌تنهایی ۴۴ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند.

- گایگانی و همکارانش (۱۳۸۷) در نظرسنجی از مردم تهران درباره مقررات راهنمایی و رانندگی به نتایج زیر دست یافتند: ۳۲ درصد از پاسخ‌گویان عنوان کردند تا حدی می‌توان مقررات راهنمایی و رانندگی را رعایت کرد؛ ۴۲ درصد از پاسخ‌گویان معتقد بودند به دلیل جمعیت زیاد در تهران نمی‌توان مقررات راهنمایی و رانندگی را رعایت کرد و ۳۵ درصد از پاسخ‌گویان، مقررات راهنمایی و رانندگی را در حد زیاد رعایت می‌کردند.

- کلاتری و همکارانش (۱۳۸۴) به بررسی ارتباط فقر با قانون‌گریزی و شکل‌گیری آسیب اجتماعی پرداختند. طبق یافته‌های آن‌ها، بر اساس مدل رگرسیونی به ترتیب

فقر اقتصادی - اجتماعی، فقر نگرشی به قانون، فقر دینی، فقر فرهنگی، فقر شهروندی و عدم اعتماد، بسترهای مساعدی را برای قانون‌گریزی و توجیه اعمال قانون‌گریزانه فراهم می‌کند.

- وردکای و یانيس (۲۰۱۳) رفتار رانندگان و نگرش آن‌ها به نقض ترافیک به روش خودگزارشی را بررسی کرده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که تفاوت در نگرش و رفتارها نسبت به نقض ترافیک ممکن است به عواملی مانند سن، جنس و منطقه محل اقامت ارتباط داشته باشد.

- پاور و همکارانش (۲۰۱۲) در پژوهشی که به روش آزمایشی انجام شده بود، دریافتند که برای جلوگیری از رانندگی مخاطره‌آمیز به مداخلات کوتاه‌مدت برای آموزش و تعلیم قوانین راهنمایی و رانندگی به رانندگانی نیاز است که اولاً تجربه کافی ندارند و ثانیاً رانندگی آن‌ها مخاطره‌آمیز است.

- سنسریک و هاورس (۲۰۰۵) در پژوهشی ادبیات مربوط به تعلیم ملی و بین‌المللی رانندگان جوان و سیستم‌های نظارتی و صدور مجوز را بررسی کرده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که در کشورهای در حال توسعه و در استرالیا به‌ویژه در غرب استرالیا، تعداد تصادفات جاده‌ای و آمار آسیب‌های رانندگان جوان و تازه‌کار در قیاس با رانندگان باتجربه بیشتر بوده است. آن‌ها اظهار کرده‌اند که دلیل اصلی این امر، سن پایین رانندگان نیست بلکه بی‌تجربگی آن‌ها، دلیل اصلی تصادفات تلقی می‌شود. همچنین ذکر کرده‌اند که برای جلوگیری از افزایش حوادث رانندگی در بین رانندگان جوان بایستی آن‌ها را مجدداً آموزش داد و علاوه بر آن، سخت‌گیری در صدور مجوز و ایجاد سیستم‌های نظارتی قوی به‌ویژه برای رانندگان جوان از راهکارهای پیشنهادی برای کنترل حوادث رانندگی در جاده‌ها است.

- وکیامب ایساک (۲۰۰۴) در مقاله خود با عنوان «تخلفات رانندگی: یک مطالعه اپیدمیولوژی» به بررسی تخلفات رانندگی پرداخته است. یافته‌های به‌دست آمده در

پژوهش وی از این قرارند: رانندگان مرد نمره بالاتری را در میزان ارتکاب جرایم رانندگی نشان دادند؛ بین تخلفات رانندگی و سن، تحصیلات، طول دوره آموزش رانندگی و عمر وسیله نقلیه رابطه وجود دارد.

چارچوب نظری پژوهش

می‌توان گفت که از ابتدای پیدایش جامعه‌شناسی، همواره یکی از موضوعات مورد توجه جامعه‌شناسان کلاسیک، موضوع نظم اجتماعی و به‌خطرافتادن آن بوده است. جامعه‌شناسان دلایل مختلفی را از ابتدا تاکنون درباره انحراف (قانون‌گریزی) افراد در جامعه مطرح کرده‌اند. عمده این نظریه‌ها را می‌توان در دو پارادایم اثبات‌گرا و پارادایم برساخت‌گرا دسته‌بندی کرد (صدیق سروسستانی، ۱۳۸۳). در حالی که پارادایم اثبات‌گرا بیشتر به محیط و جامعه به‌عنوان دلیل انحراف توجه دارد، پارادایم برساخت‌گرا فرد را در کانون تحلیل انحراف قرار می‌دهد. در مجموع می‌توان گفت که نظریه‌ها برای تحلیل انحراف یا بر فرد تأکید کرده‌اند یا تأکید آن‌ها بیشتر بر جامعه بوده است؛ اما برخی از نظریه‌های جدید هم تلاش کرده‌اند تا انحراف را با در نظر گرفتن تأثیر متقابل ویژگی‌های فردی و ویژگی‌های جامعه تحلیل کنند. براین اساس، نظریه‌های قانون‌گریزی را می‌توان به سه دسته نظریه‌های کلی فردگرا، جامعه‌گرا و تلفیقی تقسیم کرد.

با دقت در این نظریه‌های فردگرا مشخص می‌شود که نظریه‌های اولیه که به تبیین انحراف پرداخته‌اند، فرد را در کانون تحلیل خود قرار داده‌اند؛ هرچند این نظریه‌ها بعدها هم در جامعه‌شناسی جایی برای خود باز کرده‌اند. به لحاظ تأکید بر فرد در تحلیل انحراف می‌توان دو دیدگاه کلی را از یکدیگر تفکیک کرد: دیدگاه اول، دیدگاه گزینشی است. در این دیدگاه، نظریه‌هایی قرار دارند که با تأکید بر مفهوم اختیار به تبیین رفتار فرد کج‌رو می‌پردازند. نظریه‌های کلاسیک، جامعه‌شناسی انحرافات بر

اساس رویکرد گزینشی جرم را مورد تحلیل قرار می‌دهند. رویکرد کلاسیک با نقدهای فراوانی از جمله نادیده گرفتن شرایط اجتماعی در تحلیل انحراف مواجه شد (والکات، ۲۰۰۳: ۱۶).

در مقابل نظریه‌های فردگرا، دسته بزرگی از نظریه‌ها قرار دارند که انحراف را با در نظر گرفتن تأثیرات محیط اجتماعی که فرد در آن قرار دارد، تحلیل می‌کنند. در این دسته از نظریه‌ها که می‌توان آن‌ها را نظریه‌های جامعه‌شناختی انحرافات اجتماعی نام نهاد، فرد به عنوان انسانی اجتماعی در نظر گرفته می‌شود که رفتار او کاملاً مطابق با شرایطی که در آن زندگی می‌کند، قابل فهم است. به هر حال در اینجا به دلیل تأکیدات متفاوتی که بر نقش جامعه و روابط فرد با محیط اجتماعی می‌شود، نظریه‌های متفاوتی شکل گرفته است. بر این اساس، نظریه‌های فشار، نظریه‌های فرایند اجتماعی و نظریه‌های تضاد را می‌توان از یکدیگر تفکیک کرد.

نظریه‌های فشار: نقطه شروع در نظریه فشار، این تصور است که جرم اصولاً پدیده‌ای اجتماعی است. این نظریه، جرم را به نوعی با فرایندها و ساختارهای اجتماعی مرتبط می‌بیند و بر آن است که این فرایندها و ساختارها، آن عمل را شکل می‌دهند. به تعبیری، علت اصلی جرم در درون اجتماع است. در حقیقت، سازمان اجتماعی خاص در یک جامعه است که افراد را برای عمل انحرافی تحت فشار قرار می‌دهد. نظریه‌های فشار را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد:

الف) نظریه ساختی - کارکردی

بر اساس این دیدگاه، این ساختارهای کلی جامعه است که شرایطی مثل نابرابری را به وجود می‌آورد که در آن، افراد برای رسیدن به ارزش‌های مطلوب جامعه دست به کج‌روی می‌زنند. دورکیم (۱۳۷۸: ۱۳۶۲) و مرتن (۱۹۷۱) دو نظریه‌پرداز اصلی در این رویکرد هستند.

ب) نظریه‌های خرده‌فرهنگی

در این دیدگاه که تحت تأثیر نظریهٔ مرتن شکل گرفت، دلیل کج‌روی خرده‌فرهنگ، بزهکارانه است که از طرف گروه‌های مختلف جامعه در برابر فرهنگ اصلی جامعه پذیرفته می‌شود. در حقیقت، هنجارهای این خرده‌فرهنگ‌ها افراد عضو را مجبور به پذیرش اعمال کج‌روانه در جامعه می‌کند (موریسون، ۱۹۹۵: ۴۴۰).

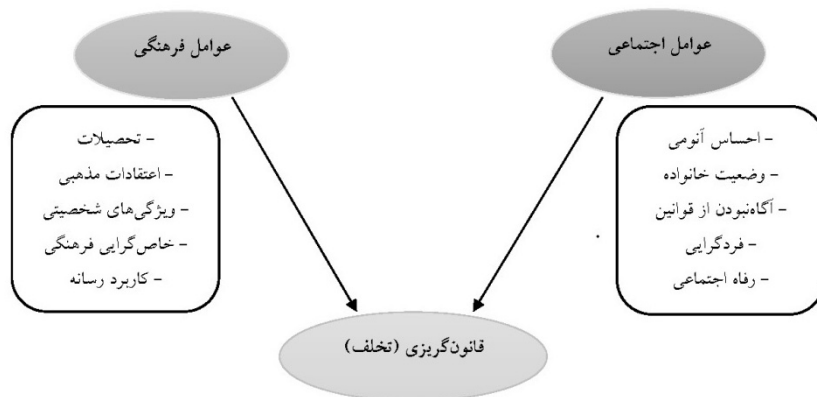
نظریه‌های فرایند اجتماعی: نظریه‌های فرایندی بر موقعیتی تأکید دارند که در آن، کج‌روی اتفاق می‌افتد. این دسته از نظریه‌ها بر فرایندهایی تأکید دارند که از طریق آن، کج‌روی آموخته می‌شود. به دلیل همین در این دیدگاه بر فرایندهایی چون تقویت، یادگیری، کنترل و برجسب تأکید می‌شود (سیگل، ۲۰۰۷). پیش‌فرض نظریهٔ کنترل اجتماعی آن است که افراد، رفتاری کج‌روانه خواهند داشت، مگر اینکه مورد کنترل قرار گیرند. از منظر نظریهٔ یادگیری اجتماعی، کج‌روی از طریق کنش متقابل با افراد کج‌رو یاد گرفته می‌شود. در حقیقت، این فرهنگ جامعه است که فرد از طریق عضویت در آن کج‌روی را یاد می‌گیرد. همچنین بر اساس دیدگاه برجسب‌زنی، کج‌روی با واکنش‌های اجتماعی نسبت به رفتاری که تخلف دانسته می‌شود، در ارتباط است. در حقیقت، کج‌روی از طریق فرایند انگ‌زنی اتفاق می‌افتد. پدیدارشناسان به تفسیر ذهنی کج‌رفتار از کج‌رفتاری می‌پردازند. از نظر آنان، افراد نسبت به کج‌رفتاری خود در جامعه آگاهی دارند و حتی ارزش‌های آن‌ها مغایر با ارزش‌های جامعه نیست. تنها این روش‌های خنثی‌سازی است که فرد را در ادامهٔ کج‌روی خود مصمم می‌کند. به دلیل توجه هم‌زمان فرد و جامعه، می‌توان این نظریه‌ها را نظریه‌های روان‌شناسی اجتماعی هم نام نهاد.

نظریه‌های انتقادی: نظریه‌های انتقادی، مجموعه‌ای از نظریه‌ها هستند که با انتقاد از وضعیت موجود جامعه به تحلیل انحراف و جرم افراد جامعه می‌پردازند. این نظریه‌ها یا با انتقاد از وضعیت جامعهٔ سرمایه‌داری، سلطهٔ طبقهٔ حاکم بر طبقهٔ تحت سلطه را عامل کج‌روی افراد می‌دانند (نظریهٔ مارکسیستی) یا نظریهٔ تضاد که تضادهای موجود

در جامعه (جنسیتی، نژادی و ...) را عامل انحراف به شمار می‌آورند یا در قالب نظریه فمینیستی به نقد وضعیت زنان در جامعه می‌پردازند و این وضعیت را موجب جرایم خاص زنان یا عدم کج‌روی زنان می‌دانند (کارایب یان و دیگران، ۲۰۰۹).

در این پژوهش با توجه به نظریه خرده‌فرهنگی و نظریه‌های فرایند اجتماعی به بررسی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان می‌پردازیم. در تبیین قانون‌گریزی نیز به نظریه آنومی (بی‌هنجاری) دورکیم توجه شده است. به‌زعم دورکیم، اگر در استانداردهای زندگی تغییرات ناگهانی رخ دهد، هنجارها دچار تغییر می‌گردند و در این حالت، روابط افراد از قیدها آزاد و در نتیجه، نیروهای اخلاقی تضعیف می‌شود. در نهایت، پیامد چنین وضعیتی، قانون‌گریزی و نادیده‌گرفتن هنجارها است. باین‌حال، فرض اساسی این است که احساس آنومی و بی‌هنجاری در جامعه، رفتارهای قانون‌شکنانه را افزایش می‌دهد.

مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی، به لحاظ معیار زمان، مقطعی و از نظر اجرا از نوع پیمایشی می‌باشد که در آن، ابتدا با مطالعه و بررسی متون علمی، ادبیات پژوهش

بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی

در زمینه کیفیت قانون‌گریزی و عوامل مؤثر بر قانون‌گریزی تدوین شد. اطلاعات لازم برای بررسی متغیرها از طریق پرسشنامه به دست آمد. با توجه به هدف پژوهش، جامعه آماری پژوهش، رانندگان قانون‌گریز (متخلف) کلیه وسایل نقلیه موتوری اعم از خودروهای شخصی، دولتی، عمومی و موتورسیکلت در انواع مختلف می‌باشد. لازم به ذکر است که رانندگان با تخلفات ثبت شده در سیستم اجرائیات پلیس راهور ناجای ساکن در شهر همدان مورد مطالعه می‌باشند. گروه نمونه این پژوهش، رانندگان و مالکان خودروهای متخلف با تخلفات ثبت شده و ساکن شهر همدان هستند که در حداصل اوایل تا اواخر اردیبهشت‌ماه سال ۹۵ به قصد اعلام اعتراض به منظور رسیدگی به جرایم رانندگی ثبت شده در صورت وضعیت خلافی خودرو خود به هیئت‌های رسیدگی تخلفات رانندگی مناطق راهنمایی و رانندگی (شهر همدان) مراجعه کرده‌اند. ابزار پژوهش شامل دو پرسشنامه ۱۷ سؤالی قانون‌گریزی و پرسشنامه ۴۵ سؤالی پژوهشگر ساخته عوامل مؤثر بر قانون‌گریزی می‌باشد و عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی رانندگان متخلف را می‌سنجد. برای بُعد فرهنگی، مؤلفه‌های تحصیلات، اعتقادات مذهبی، خاص‌گرایی فرهنگی، ویژگی‌های شخصیتی و کاربرد رسانه و برای بُعد اجتماعی، مؤلفه‌های سطح آنومی، فردگرایی، وضعیت خانواده، آگاه‌نبودن از قوانین و نبود رفاه اجتماعی موردسنجش قرار می‌گیرد.

روایی: به منظور روایی پژوهش از نظرات چند نفر از اساتید جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد استفاده شد و روایی پرسشنامه تأیید شد.

پایایی: برای بررسی همسانی درونی آزمون روش‌های مختلفی وجود دارد. روش آلفای کرونباخ، روش گوتلن، روش دونیمه‌کردن، روش موازی محدود و روش کودر - ریچادسون از جمله این روش‌ها هستند. در این پژوهش برای بررسی همسانی درونی آزمون از آلفای کرونباخ استفاده شده است.

جدول ۱. سازگاری درونی

متغیر	آلفای کرونباخ	تعداد سؤالات	تعداد آزمودنی‌ها
پرسشنامه اول	۰/۸۰۷	۱۷	۲۵۰
پرسشنامه دوم	۰/۸۳۲	۴۸	۲۵۰

همان‌طور که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود، مقدار آلفای کرونباخ برای متغیرهای مورد بررسی از مقدار لازم آن که ۰/۷۰ است، بالاتر است؛ بنابراین می‌توان گفت که اجزای درونی (یعنی تمام گویه‌ها) مقیاس دارای همبستگی قابل قبولی با همدیگر هستند. داده‌های مورد نیاز پژوهش از ۲۵۰ پرسشنامه که حاوی سؤالات مشخصات فردی و سؤالات مربوط به فرضیه‌های پژوهش است، جمع‌آوری گردیده است. ابتدا با استفاده از جدول‌های فراوانی و نمودارهای ستونی، توصیفی از وضعیت شاخص‌های دموگرافیک و فرضیات پژوهش ارائه شده است. در این پژوهش با استفاده از آزمون‌های مناسب آماری، میزان ارتباط متغیرها و پیش‌بینی آن‌ها آزمایش شده است. داده‌های خام به دست آمده از جامعه آماری با استفاده از تکنیک‌های آماری مناسب و نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل و پس از پردازش به شکل اطلاعات ارائه شده است.

یافته‌های پژوهش

در این قسمت پس از توصیف متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش به آزمون فرضیات پژوهش پرداخته می‌شود.

توصیف کمی متغیرهای پژوهش

مقادیر شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۲. مقادیر شاخص‌های توصیفی در خصوص متغیر قانون‌گریزی (n=۲۵۰)

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانه	چولگی	کشیدگی	کمینه	بیشینه
قانون‌گریزی	۲/۱۹	۰/۵۳	۲/۱۷	۰/۱۳	۰/۷۴	۱/۰۰	۴/۲۹

بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی

با توجه به جدول فوق، میانگین امتیاز سؤال‌های مربوط به هر متغیر به‌عنوان مقدار این متغیرها محاسبه شده است و از آنجایی که ترتیب امتیازبندی میانگین به‌صورت (۵-۴/۲، ۴/۲-۳/۴، ۳/۴-۲/۶، ۲/۶-۱/۸، ۱/۸-۱) که به‌این ترتیب به‌صورت خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم است؛ بنابراین با توجه به میانگین محاسبه‌شده، متغیر قانون‌گریزی دارای میانگین کم می‌باشد؛ یعنی بیشترین تجمع در امتیازهای حد پایین می‌باشد. این مسئله با توجه به دیگر شاخص‌های توصیفی نیز تأکید می‌شود.

توصیف کمی متغیر عوامل فرهنگی و مؤلفه‌های آن

مقادیر شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. مقادیر شاخص‌های توصیفی در خصوص متغیر عوامل فرهنگی و مؤلفه‌های آن (n=۲۵۰)

متغیر	مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	میانه	چولگی	کشیدگی	کمیته	پیشینه
عوامل فرهنگی		۳/۸۱	۰/۶۰	۳/۸۴	-۰/۰۶	-۰/۷۴	۲/۱۶	۵/۰۰
	اعتقادات مذهبی	۳/۸۴	۰/۶۸	۳/۸۷	-۰/۴۸	۰/۲۱	۱/۰۰	۵/۰۰
	ویژگی‌های شخصیتی	۲/۱۹	۰/۶۸	۲/۰۰	۰/۲۶	-۰/۲۶	۱/۰۰	۴/۲۰
	خاص‌گرایی فرهنگی	۳/۷۱	۰/۸۴	۴/۰۰	-۰/۳۰	-۰/۵۶	۱/۳۳	۵/۰۰
	کاربرد رسانه	۳/۸۳	۰/۸۵	۴/۰۰	-۰/۴۷	-۰/۳۷	۱/۳۳	۵/۰۰
	تحصیلات	۱/۵۴	۰/۷۶	۱/۰۰	۰/۹۸	-۰/۶۰	۱/۰۰	۳/۰۰

با توجه به جدول فوق، میانگین امتیاز سؤال‌های مربوط به هر متغیر به‌عنوان مقدار این متغیرها محاسبه شده است و از آنجاکه ترتیب امتیازبندی میانگین به‌صورت (۵-۴/۲، ۴/۲-۳/۴، ۳/۴-۲/۶، ۲/۶-۱/۸ و ۱/۸-۱) که به‌این ترتیب خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم است؛ بنابراین با توجه به میانگین‌های محاسبه‌شده، متغیر عوامل فرهنگی و مؤلفه‌های اعتقادات مذهبی، خاص‌گرایی فرهنگی و کاربرد رسانه دارای میانگین زیاد می‌باشند؛ یعنی بیشترین تجمع در امتیازهای حد بالا می‌باشد و مؤلفه تحصیلات دارای میانگین خیلی کم و مؤلفه ویژگی‌های شخصیتی دارای میانگین کم می‌باشد؛ شاخص‌های توصیفی دیگر نیز بر این مسئله تأکید می‌کنند.

توصیف کمی متغیر عوامل اجتماعی و مؤلفه‌های آن

مقادیر شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴. مقادیر شاخص‌های توصیفی در خصوص متغیر عوامل اجتماعی و مؤلفه‌های آن (n=۲۵۰)

متغیر	مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	میانه	چولگی	کشیدگی	γ_1	γ_2
عوامل اجتماعی		۳/۶۰	۰/۵۴	۳/۶۲	۰/۱۱	-۰/۱۷	۱/۸۶	۴/۸۶
	احساس انومی	۳/۷۳	۰/۶۸	۳/۸۰	-۰/۳۴	-۰/۱۴	۱/۳۰	۵/۰۰
	خصوصیات فردگرایی	۳/۶۳	۰/۷۶	۳/۷۱	-۰/۳۱	-۰/۱۷	۱/۰۰	۵/۰۰
	رفاه اجتماعی	۳/۷۵	۰/۷۵	۳/۸۰	-۰/۴۲	۰/۰۸	۱/۰۰	۵/۰۰
	آگاه‌نبودن از قوانین	۲/۵۳	۱/۰۴	۲/۲۵	۰/۳۳	-۱/۰۳	۱/۰۰	۵/۰۰
	وضعیت خانوادگی	۳/۰۲	۰/۷۰	۳/۰۰	-۰/۱۸	۰/۷۷	۱/۰۰	۵/۰۰

با توجه به جدول فوق، میانگین امتیاز سؤال‌های مربوط به هر متغیر به‌عنوان مقدار این متغیرها محاسبه شده است و از آنجاکه ترتیب امتیازبندی میانگین به‌صورت ۴/۲-۵، ۴/۲-۳/۴، ۲/۶-۳/۴، ۱/۸-۲/۶ و ۱-۱/۸ و به‌این ترتیب خیلی زیاد، زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم است؛ بنابراین با توجه به میانگین‌های محاسبه‌شده، متغیر عوامل اجتماعی و مؤلفه‌های احساس انومی، خصوصیات فردگرایی و رفاه اجتماعی دارای میانگین زیاد می‌باشند؛ یعنی بیشترین تجمع در امتیازهای حد بالا می‌باشد و مؤلفه آگاه‌نبودن از قوانین دارای میانگین کم می‌باشد و مؤلفه وضعیت خانوادگی دارای میانگین متوسط می‌باشد. شاخص‌های توصیفی دیگر نیز بر این مسئله تأکید می‌کنند.

بررسی فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی

به نظر می‌رسد عوامل فرهنگی و اجتماعی بر میزان قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان تأثیر دارد.

برای بررسی این فرضیه رابطه خطی بین متغیرهای پیش‌بین (عوامل فرهنگی و

بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی

اجتماعی) و متغیر ملاک (میزان قانون‌گریزی) از رگرسیون چندمتغیره به روش Stepwise استفاده شده است. قبل از اجرای رگرسیون، همبستگی بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک در فرضیه‌های قبلی به دست آورده شده است تا در مرحله بعد، معنی‌داری رگرسیون موردآزمون قرار گیرد. به‌منظور محاسبه رگرسیون، بررسی طبیعی بودن (آزمون کولموگروف-اسمیرنوف) متغیر ملاک (وابسته) و عدم خودهمبستگی یا خطی بودن (آزمون دوربین واتسن) الزامی می‌باشد. از آنجاکه مقدار آماره دوربین واتسون ($D=1/855$) در دامنه $1/5$ و $2/5$ قرار دارد؛ لذا می‌توان گفت اجزای خطای مدل همبستگی وجود ندارد. نتایج حاصل از رگرسیون در جداول ۵ و ۶ آورده شده است.

جدول ۵. تحلیل واریانس برای بررسی رابطه بین متغیر ملاک (قانون‌گریزی) و متغیرهای پیش‌بین عوامل فرهنگی و اجتماعی

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	معنی‌داری (p-مقدار)
رگرسیون	۲۳/۳۶۷	۲	۱۱/۶۸۴		
باقیمانده	۴۷/۰۲۱	۲۴۶	۰/۱۹۱	۶۱/۱۲۵	$<0/001^*$
کل	۷۰/۳۸۸	۲۴۸			

نتایج به‌دست‌آمده از جدول تحلیل واریانس نشان‌دهنده این است که مدل رگرسیونی معنی‌دار است ($p < 0/05$).

جدول ۶. نتایج رگرسیون هم‌زمان عوامل فرهنگی و اجتماعی بر میزان قانون‌گریزی

$R^2_{(adj)}$	R^2	R	P	t	ضریب استاندارد شده Beta	ضریب استاندارد شده		متغیرهای پیش‌بین
						خطای معیار	ضریب B	
۰/۳۲۷	۰/۳۳۲	۰/۵۷۶	$<0/001^*$	۲۳/۱۲۴	-	۰/۱۷۸	۴/۱۲۰	ثابت
			$<0/001^*$	-۸/۳۴۶	-۰/۴۶۷	۰/۰۴۳	-۰/۳۶۳	اعتقادات فرهنگی و مذهبی اجتماعی
			$<0/001^*$	-۳/۷۰۶	+۰/۲۰۷	۰/۰۳۹	+۰/۱۴۵	خصوصیات فردگرایی

متغیر ملاک: قانون‌گریزی

* در سطح $0/05$ معنی‌دار ($p < 0/05$)

بر اساس نتایج رگرسیون هم‌زمان عوامل فرهنگی و اجتماعی بر میزان قانون‌گریزی، مؤلفه اعتقادات مذهبی اثر کاهشی دارد ($p < 0/001$ و $B = -0/363$) و مؤلفه خصوصیات فردگرایی اثر افزایشی دارد ($p < 0/001$ و $B = +0/145$). به علاوه، مؤلفه‌های احساس آنومی، آگاه‌نبودن از قوانین، رفاه اجتماعی، ویژگی‌های شخصیتی، خاص‌گرایی فرهنگی، کاربرد رسانه و وضعیت خانوادگی معنی‌دار نیستند ($p > 0/05$)؛ یعنی نمی‌توانند قانون‌گریزی را پیش‌بینی کنند و در مدل رگرسیونی هم آورده نمی‌شوند؛ و بر اساس مقدار R^2 ، ۳۳ درصد از تغییرات قانون‌گریزی توسط عوامل فرهنگی و اجتماعی توضیح داده می‌شود. مدل رگرسیونی موردنظر به صورت زیر است:

$$\text{خصوصیات فردگرایی} \times +0/145 + \text{اعتقادات مذهبی} \times -0/363 - 4/120 = \text{قانون‌گریزی}$$

جدول ۷. ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوی - بی‌کندال بین ویژگی‌های شخصیتی و سطح قانون‌گریزی

نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی‌داری	مقدار ضریب همبستگی	آماره همبستگی
مستقیم	دارد	۲۵۰	$< 0/001^{**}$	۰/۳۶۸	اسپیرمن
مستقیم	دارد	۲۵۰	$< 0/001^{**}$	۰/۲۷۲	تاوی - بی‌کندال

* در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار، ** در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار

تحلیل فرضیه‌های پژوهش

فرضیه ۱. بین سطح احساس آنومی و سطح قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان رابطه وجود دارد.

جدول ۸. ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوی - بی‌کندال بین سطح احساس آنومی و سطح قانون‌گریزی

نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی‌داری	مقدار ضریب همبستگی	آماره همبستگی
معکوس	دارد	۲۵۰	$< 0/001^{**}$	-۰/۳۷۳	اسپیرمن
معکوس	دارد	۲۵۰	$< 0/001^{**}$	-۰/۲۷۲	تاوی - بی‌کندال

* در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار، ** در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار

مطابق نتایج پژوهش، افزایش آنومی باعث افزایش قانون‌گریزی رانندگان متخلف شده است. در نظر دورکیم، آنومی به وضعیتی در یک جامعه اطلاق می‌شود که در

بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی

آن، هنجارهای اجتماعی نفوذ خود را بر فرد از دست می‌دهند. در چنین شرایطی، افراد دیگر برای اقتدار اخلاقی جامعه احترام قائل نیستند و تأثیر آن بر آن‌ها ناچیز است؛ بنابراین احساس تشویش، سردرگمی و فقدان راهنمایی اخلاقی به افراد دست می‌دهد. تقاضاها و خواش‌های مادی آن‌ها بی‌حساب و کتاب افزایش می‌یابد و خودخواهی بر آن‌ها غلبه می‌یابد؛ و شرایط نابسامانی که مستعد بی‌نظمی، جرم و انحراف است، همه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به اعتقاد دورکیم، وقتی فقدان التزام اجتماعی به قوانین، هنجارها و قواعد به وجود آید، افراد احساس می‌کنند راهنمایی در انتخاب‌های خود ندارند و در نتیجه، حالتی از گسیختگی و بی‌سازمانی در نظام اجتماعی آشکار می‌شود. در حقیقت، تضعیف هنجارهای نظم‌دهنده به رفتارها، وضعیت آنومیک خوانده می‌شود. عباس‌زاده و همکارانش (۱۳۹۲) نیز نتایج مشابهی گزارش کرده‌اند.

فرضیه ۲. بین خصوصیات فردگرایی و سطح قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان رابطه وجود دارد.

جدول ۹. ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوی - بی‌کندال بین خصوصیات فردگرایی و سطح قانون‌گریزی

نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی‌داری	مقدار ضریب همبستگی	آماره همبستگی
مثبت	دارد	۲۵۰	<۰/۰۰۱**	۰/۴۲۳	اسپیرمن
مثبت	دارد	۲۵۰	<۰/۰۰۱**	۰/۳۱۹	تاوی - بی‌کندال

* در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار، ** در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار

فردگرایی یا ترجیح منافع فردی نسبت به منافع جمعی بر رفتار قانون‌گریزانه تأثیر مثبت دارد (رضائی، ۱۳۸۴؛ صداقت، ۱۳۸۴؛ رفیع‌پور، ۱۳۸۶)؛ یعنی هرچه افراد در جامعه به‌جای توجه به منافع عمومی و جمعی به دنبال رفتارهای سودباورانه و خودخواهانه باشند، کمتر تمایل به پیروی از قوانین دارند. در چنین جامعه‌ای افراد فقط به دنبال آن هستند که گلیم خود را از آب بیرون بکشند. البته این موضوع تا حدود زیادی تحت تأثیر ویژگی‌های تربیتی، شخصیتی و فرهنگی جامعه است که به‌جای

در نظر گرفتن جمع و موفقیت آن، پیگیری منافع شخصی البته به هزینه جامعه مدنظر است. باید توجه داشت که فردگرایی به خودی خود بد نیست، بلکه به قول دورکیم، این فردگرایی افراطی است که معادل خودخواهی، حاصل گسستن فرد از پیوندهای اجتماعی و منشأ شر است. در فردگرایی خودخواهانه، التزام افراد به قواعد و هنجارهای جامعه سیاسی که دولت، نمایندگی آنها را بر عهده دارد، ضعیف می شود؛ این فردگرایی به آنومی منجر خواهد شد (گیدنز، ۱۳۸۱). این نتایج با یافته های علی بابایی و فیروزجائیان (۱۳۸۸)، برزگری و چهارگندی (۱۳۹۲) و حبیب زاده و همکارانش (۱۳۹۳) همسو بود.

فرضیه ۳. بین رفاه اجتماعی و سطح قانون گریزی رانندگان متخلف شهر همدان رابطه وجود دارد.

جدول ۱۰. ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوی - بی کندال بین رفاه اجتماعی و سطح قانون گریزی

نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی دار	مقدار ضریب همبستگی	آماره همبستگی
معکوس	دارد	۲۵۰	<۰/۰۰۱**	-۰/۵۰۶	اسپیرمن
معکوس	دارد	۲۵۰	<۰/۰۰۱**	-۰/۳۷۳	تاوی - بی کندال

* در سطح ۰/۰۵ معنی دار، ** در سطح ۰/۰۱ معنی دار

در مورد ارزشیابی وضع رفاهی خانوار به عنوان جنبه ای از رضایت زندگی، بررسی ها نشان می دهد که ارزشیابی از خانوار در گروه های دارای نگرش های گوناگون در مورد اطاعت از قوانین، متفاوت است و آزمون تجزیه واریانس تفاوت معناداری را نشان می دهد. به تعبیر دقیق تر در گروهی که کمترین نمره را به خانوار خود می دهد، نسبت مخالفت با عدم اطاعت از قانون از همه گروه های دیگر بیشتر است (۳۴ درصد در مقابل ۲۴ درصد در گروه هایی که نمره ۱۶-۲۰ داده اند) (محسنی، ۱۳۷۸). در حقیقت هرچه افراد رضایت بیشتری از زندگی خود داشته باشند، گرایش آنها به قانون گریزی و فساد کمتر می شود (رفیع پور، ۱۳۸۶). این نتایج با نتایج پژوهش های علی بابایی و فیروزجائیان (۱۳۸۸) و عباس زاده و همکارانش (۱۳۹۱) مطابقت داشت.

بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی

فرضیه ۴. بین آگاه‌نبودن از قوانین و سطح قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان رابطه وجود دارد.

جدول ۱۱. ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوی - بی‌کندال بین آگاه‌نبودن از قوانین و سطح قانون‌گریزی

نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی‌دار	مقدار ضریب همبستگی	آماره همبستگی
مستقیم	دارد	۲۵۰	$< 0/012^*$	۰/۳۱۱	اسپیرمن
مستقیم	دارد	۲۵۰	$< 0/017^*$	۰/۲۲۸	تاوی - بی‌کندال

* در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار، ** در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار

نتایج نشان داد هرچه آگاهی از قوانین بیشتر باشد، میزان قانون‌گریزی کمتر خواهد شد. طبق نظریه یادگیری اجتماعی، بندورا معتقد است نوعاً یادگیری انسان از طریق مشاهده پیامدهای رفتار سرمشق یا الگو به دست می‌آید. این‌گونه یادگیری جانشینی به‌وسیله استعداد آدمی در نمادسازی و ذخیره‌سازی اطلاعات و بعد عمل کردن بر روی اطلاعات امکان‌پذیر است. وی معتقد است بین رفتار، محیط و شخص یک تعامل متقابل وجود دارد (هرگنهان، ۱۳۸۲). نتایج مشابهی توسط عباس‌زاده و همکارانش (۱۳۹۱) و علی‌بابایی و فیروزجائیان (۱۳۸۸) گزارش شده است.

فرضیه ۵. بین وضعیت خانوادگی و سطح قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان رابطه وجود دارد.

جدول ۱۲. ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوی - بی‌کندال بین وضعیت خانوادگی و سطح قانون‌گریزی

نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی‌داری	مقدار ضریب همبستگی	آماره همبستگی
-	ندارد	۲۵۰	۰/۳۷۰	۰/۰۵۷	اسپیرمن
-	ندارد	۲۵۰	۰/۲۲۲	۰/۰۵۷	تاوی - بی‌کندال

* در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار، ** در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار

خانواده به‌عنوان اولین کانونی که فرد در آن قرار می‌گیرد، به لحاظ نظری دارای اهمیت فراوانی است؛ چراکه اولین تأثیرات محیطی که فرد از محیط‌های مختلف مانند محیط شهر و ترافیک دریافت می‌کند، از محیط خانواده است و حتی تأثیرپذیری فرد از سایر محیط‌ها می‌تواند نشئت‌گرفته از همین محیط خانواده باشد. خانواده، پایه‌گذار بخش مهمی از سرنوشت انسان است و در تعیین سبک و خط‌مشی زندگی، اخلاق، سلامت

و عملکرد فرد در آینده نقش بزرگی بر عهده دارد. عواملی چون شخصیت والدین، سلامت روانی و جسمانی آن‌ها، شیوه‌های تربیتی اعمال شده در داخل خانواده، شغل و تحصیلات والدین، وضعیت اقتصادی و فرهنگی خانواده، محل سکونت خانواده، حجم و جمعیت خانواده و روابط اجتماعی خانواده در چگونگی شکل‌گیری اخلاق ترافیکی تأثیر دارد. نوزادها در خانواده به دنیا می‌آیند و اولین تعاملات خود را با این محیط آغاز می‌کند. در کانون خانواده، اولین تأثیر و تأثرات متقابل آغاز می‌شود و کودک کم‌کم در فرایند رشد و اجتماعی قرار می‌گیرد؛ بنابراین روابط اجتماعی مناسب در خانواده سبب کاهش قانون‌گریزی می‌شود. حبیب‌زاده و همکارانش (۱۳۹۳) و عباس‌زاده و همکارانش (۱۳۹۲)، نتایج مشابهی گزارش کرده‌اند.

فرضیه ۶: بین اعتقادات مذهبی و سطح قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان رابطه وجود دارد.

جدول ۱۳ ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوی - بی‌کندال بین اعتقادات مذهبی و سطح قانون‌گریزی

نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی داری	مقدار ضریب همبستگی	آماره همبستگی
معکوس	دارد	۲۵۰	<۰/۰۰۱**	-۰/۶۰۴	اسپیرمن
معکوس	دارد	۲۵۰	<۰/۰۰۱**	-۰/۴۴۶	تاوی - بی‌کندال

* در سطح ۰/۰۵ معنی دار، ** در سطح ۰/۰۱ معنی دار

نتایج این پژوهش نشان داد که بین اعتقادات مذهبی با قانون‌گریزی هم‌بستگی منفی و معنی دار وجود دارد؛ یعنی هرچه میزان دین‌داری افراد بیشتر باشد، میزان قانون‌گریزی آنان کمتر می‌شود. یافته‌های نظری و تجربی، بیان‌کننده آن است که دین و راهکارهای دینی با محور قراردادن آموزه‌های دینی به‌منابۀ معیار و هنجار مطلوب رفتار، به تنظیم و کنترل رفتار و روابط اجتماعی طیف وسیعی از افراد جامعه می‌پردازد و با توجه به این قدرت بازدارندگی‌اش، از بروز آسیب‌های اجتماعی همچون قانون‌گریزی جلوگیری می‌کند (لو جین کوان، ۲۰۰۸). این نتایج با یافته‌های علی‌بابایی و فیروزجائیان (۱۳۸۸)، برزگری و چهارگندی (۱۳۹۲) و حبیب‌زاده و همکارانش (۱۳۹۳) همسو بود.

بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی

فرضیه ۷. بین ویژگی‌های شخصیتی و سطح قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان رابطه وجود دارد.

جدول ۱۴. ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوی - بی‌کندال بین خاص‌گرایی فرهنگی و سطح قانون‌گریزی

نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی‌داری	مقدار ضریب همبستگی	آماره همبستگی
معکوس	دارد	۲۵۰	<۰/۰۰۱**	-۰/۳۱۴	اسپیرمن
معکوس	دارد	۲۵۰	<۰/۰۰۱**	-۰/۲۰۰	تاوی-بی‌کندال

* در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار، ** در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار

به‌طور کلی هر فردی دارای یک‌سری ویژگی‌هایی می‌باشد که باعث می‌شوند به‌صورت منظم و دائم یک شیوه رفتاری خاصی را از خود نشان دهد. این ویژگی‌ها در مجموع شخصیت هر فرد را تشکیل می‌دهد. رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و رفتار رانندگی مورد بررسی‌های متعددی در سطح جهان قرار گرفته است. به نظر می‌رسد عناصر خاصی از شخصیت باعث رفتارهای قانون‌شکنی می‌شوند؛ از آن‌رو که این رفتارها به برآورده شدن برخی از نیازهای شخصی فرد منجر می‌شوند، با اینکه با سیستم قانونمند محیط اطراف مغایرت دارد (جاناح، ۱۹۹۷). عناصر شخصیتی می‌توانند باعث شوند که افراد رفتار خاصی را انجام دهند که این رفتارهای خاص باعث ارضای نیازهای شخصی فرد مرتبط با ویژگی‌های روان‌شناختی، زیستی و اجتماعی او می‌شود. بررسی رابطه میان شخصیت، رانندگی پرخطر و درگیری با تصادف می‌تواند نشان‌دهنده عواملی باشد که مستقیماً به تصادف مربوط می‌شود (تریجون، ۲۰۰۲).

فرضیه ۸. بین خاص‌گرایی فرهنگی و سطح قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان رابطه وجود دارد.

جدول ۱۵. ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوی - بی‌کندال بین کاربرد رسانه و سطح قانون‌گریزی

نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی‌داری	مقدار ضریب همبستگی	آماره همبستگی
معکوس	دارد	۲۵۰	<۰/۰۰۱**	-۰/۲۴۹	اسپیرمن
معکوس	دارد	۲۵۰	<۰/۰۰۱**	-۰/۱۷۵	تاوی - بی‌کندال

* در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار، ** در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار

در حقیقت هرچه افراد جامعه ارزش‌های خاص گرایانه بیشتری داشته باشند، قانون‌گزینی آن‌ها در جامعه بیشتر خواهد بود. ارزش‌های خاص گرایانه به‌نوعی با سرمایه اجتماعی منفی در ارتباط است. این نوع ارزش‌ها موجب تقویت پیوندهای درون‌گروهی، نفع‌گرایی و خویشاوندگرایی در جامعه می‌شود و زمینه را برای قانون‌گزینی فراهم می‌کند. این نتایج با یافته‌های علی‌بابایی و فیروزجائیان (۱۳۸۸)، برزگری و چهارگندی (۱۳۹۲) و حبیب‌زاده و همکارانش (۱۳۹۳) همسو است.

فرضیه ۹. بین کاربرد رسانه و سطح قانون‌گزینی رانندگان متخلف شهر همدان رابطه وجود دارد.

جدول ۱۶. ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوی - بی‌کندال بین تحمیلت و سطح قانون‌گزینی

نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی‌دار	مقدار ضریب همبستگی	آماره همبستگی
معکوس	دارد	۲۵۰	۰/۰۴۳*	-۰/۱۳۳	اسپیرمن
معکوس	دارد	۲۵۰	۰/۰۴۴*	-۰/۱۰۲	تاوی - بی‌کندال

*در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار، **در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار

متغیر دیگری که با میزان قانون‌گزینی رانندگان همبستگی معنی‌دار دارد و تأثیر آن بر قانون‌گزینی عمدتاً به‌صورت غیرمستقیم و منفی بوده، رسانه‌های گروهی است. نوین (۱۳۸۸) به نقل از گیل و آدامز ذکر کرده است که رسانه‌ها با عرضه کردن نقش‌ها و رفتارهایی که برای ثبات اجتماعی مطلوب به نظر می‌رسند، به‌عنوان عاملی مهم در جامعه‌پذیری رسمی و غیررسمی ایفای نقش می‌کنند. قدرت ایفای نقش جامعه‌پذیری این رسانه‌ها به‌اندازه‌ای است که سیاست‌گذاران نظام فرهنگی، اغلب با استفاده از ظرفیت‌های آن برای گروه‌های سنی مختلف فرایند جامعه‌پذیری را به انجام می‌رسانند و این عامل فرهنگی‌سازی است که در حوزه قانون‌گرایی و مبارزه با قانون‌گزینی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این نتایج با یافته‌های علی‌بابایی و فیروزجائیان (۱۳۸۸)، برزگری و چهارگندی (۱۳۹۲) و حبیب‌زاده و همکارانش (۱۳۹۳) همسو بود.

فرضیه ۱۰. بین سطح تحصیلات و سطح قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان رابطه وجود دارد.

یکی دیگر از نتایج پژوهش، تأثیر منفی و معنادار متغیر سطح تحصیلات بر قانون‌گریزی رانندگان است. رانندگانی که تحصیلات بالاتری دارند، کمتر مرتکب قانون‌گریزی می‌شوند. بدین ترتیب این فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. این یافته با یافته‌های رفیع‌پور (۱۳۷۸) و حاجی صفرعلی (۱۳۸۱)؛ به نقل از علی بابایی و فیروزجائیان، (۱۳۸۸) همسو است. تحصیلات، تأثیر مثبتی بر رعایت هنجارهای مدنی دارد. در پژوهش حاجی صفرعلی (۱۳۸۱) نیز متغیر تحصیلات در بین مجموعه‌ی زیادی از متغیرها، بیشترین تأثیر را بر قانون‌گریزی در رانندگی داشته است (حاجی صفرعلی، ۱۳۸۱)؛ به نقل از علی بابایی و فیروزجائیان، (۱۳۸۸). در پژوهش حاضر نیز تأثیر متغیر تحصیلات بر کاهش قانون‌گریزی رانندگان به اثبات رسید.

نتیجه‌گیری

نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش نشان می‌دهد که میزان قانون‌گریزی رانندگان در سطح بالاتر از متوسط قرار داشته و بیش از نیمی از رانندگان از قوانین راهنمایی و رانندگی تخلف می‌کنند؛ و در این تخلف، متغیرهایی چون سطح آنومی، رفاه اجتماعی، میزان کاربرد رسانه، وضعیت خانواده و سطح تحصیلات تأثیر بسزایی دارند.

به‌طورکلی با توجه به نتایج، عوامل فرهنگی و اجتماعی بر قانون‌گریزی رانندگان متخلف شهر همدان تأثیر داشتند. از بین عوامل فرهنگی، سطح تحصیلات، اعتقادات مذهبی، خاص‌گرایی فرهنگی و کاربرد رسانه رابطه معکوس و معنی‌داری با قانون‌گریزی داشتند؛ عوامل اجتماعی، احساس آنومی، آگاه‌نبودن از قوانین، وضعیت خانواده و فردگرایی رابطه مثبت و معنی‌داری با قانون‌گریزی و رفاه اجتماعی رابطه منفی و معنی‌داری با قانون‌گریزی داشتند.

میان عوامل فرهنگی، کاربرد رسانه بیشترین تأثیر را در قانون‌گریزی داشت. رسانه‌ها با عرضه کردن نقش‌ها و رفتارهایی که برای ثبات اجتماعی مطلوب به نظر می‌رسد، به‌عنوان عامل مهم در جامعه‌پذیری رسمی و غیررسمی ایفای نقش می‌کنند. قدرت ایفای نقش جامعه‌پذیری این رسانه‌ها به‌اندازه‌ای است که سیاست‌گذاران نظام فرهنگی، اغلب با استفاده از ظرفیت‌های آن برای گروه‌های سنی مختلف، فرایند جامعه‌پذیری را به انجام می‌رسانند و این عامل فرهنگی‌سازی است که در حوزه قانون‌گرا و مبارزه با قانون‌گریزی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

پیشنهادها

سه عامل نیروی انسانی، وسیله نقلیه و جاده، عوامل حادثه‌ساز در حوادث رانندگی هستند؛ از آنجایی که در پژوهش حاضر تأکید بر عامل اول بوده است، لذا بر اساس یافته‌های پژوهش برای کاهش میزان قانون‌گریزی رانندگان پیشنهادهای کاربردی زیر تدوین شده است.

- آموزشگاه‌هایی مخصوص برای رانندگان متخلف و پرخطر از سوی پلیس راهور تأسیس شده و به آموزش مجدد رانندگان متخلف و پرخطر توأم با سخت‌گیری تمام پردازد؛ برای مثال، شرط قبولی در این آموزشگاه، گذراندن دوره آموزشی به مدت یک ماه به‌صورت مستمر و صدور گواهینامه با اعتبار یک‌ساله برای آن‌ها و الزام شرکت آن‌ها در آزمون کتبی و عملی برای تأیید و تمدید اعتبار گواهینامه باشد.

- سخت‌گیری در صدور مجوز رانندگی و ایجاد سیستم‌های نظارتی قوی در آموزشگاه‌ها و همچنین در جاده‌ها از راهکارهای پیشنهادی برای کنترل حوادث رانندگی در جاده‌ها محسوب می‌شود.

- معرفی رانندگان متخلف و پرخطر به مراکز مشاوره روانشناختی و اجتماعی به‌منظور مشاوره و تغییر نگرش و اصلاح رفتارهای آن‌ها نسبت به رانندگی و رعایت قوانین

بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی

آن، یکی دیگر از راهکارهاست؛ به‌گونه‌ای که تأیید مرکز برای رانندگی مجدد پس از مشاوره، شرط اصلی بازگشت به جاده‌ها باشد. فرهنگ‌سازی، اطلاع‌رسانی و آموزش قوانین راهنمایی و رانندگی در رسانه‌های گروهی می‌تواند آگاهی رانندگان را نسبت به قوانین راهنمایی و رانندگی و مفیدساختن آن‌ها به رعایت این قوانین افزایش داده و کمک مؤثری در این زمینه ایفا نمایند.

- قوانین، به‌ویژه قوانین عمومی و شهروندی از طریق رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی به اطلاع مردم برسد. قوانین از درون فرایند جامعه‌پذیری به‌ویژه از طریق مدارس در سنین پایین به افراد آموزش داده و در درون آن‌ها نهادینه شود. پرداختن به این امور در کتاب‌های درسی مدارس و حتی دانشگاه، ضروری به نظر می‌رسد.

- در موارد بسیار، افراد به دلیل آگاه‌نبودن از هزینه‌های قانون‌گریزی به‌راحتی مرتکب آن می‌شوند. از این رو اطلاع‌رسانی در این زمینه تا حد زیادی می‌تواند افراد را از قانون‌گریزی بازدارد؛ هرچند که قبل از آن هزینه‌های قانون‌گریزی باید بیشتر از فایده آن باشد.

منابع

- ✓ ابراهیمی، صغری و منانی، رومینا. (۱۳۹۴). بررسی رابطه پایگاه اجتماعی - اقتصادی و نوع رفتار رانندگی در بروز تخلفات رانندگی. *فصلنامه علمی و پژوهشی راهور*، سال ۱۲، (۳۲).
- ✓ اسدزاده، مهدی؛ هاشمی، سیدحسن؛ و عزیزی، علیرضا. (۱۳۹۳). عوامل مؤثر بر قانون‌گریزی در جامعه و تأثیر آن بر امنیت اجتماعی. *فصلنامه دانش انتظامی خراسان جنوبی*، سال ۳، (۲).
- ✓ برزگری، فاطمه و چهارگنبدی، حمید. (۱۳۹۲). بررسی میزان قانون‌گریزی و عوامل مؤثر بر آن در شهر همدان. *فصلنامه علمی و تخصصی دانش انتظامی*، سال ۴، (۵).

۷ حاجی صفرعلی، احمد. (۱۳۸۱). بررسی علل قانون‌گزیزی در رانندگان. پایان‌نامه دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

۷ دورکیم. امیل. (۱۳۷۸). خودکشی. ترجمه نادر سالارزاده.

۷ رضایی، محمد. (۱۳۸۳). میزان نوع و عوامل مؤثر بر قانون‌گزیزی. طرح تحقیقاتی، مؤسسه فرهنگ، هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

۷ رفیع‌پور، فرامرز. (۱۳۷۸). آنومی یا آشفتگی اجتماعی پژوهشی در زمینه آنومی در شهر همدان. تهران: انتشارات سروش.

۷ ساعدی، س و حوریجانی، ف. (۱۳۹۲). بررسی علل و عوامل مؤثر بر تخلفات رانندگی در استان کردستان. فصلنامه دانش انتظامی کردستان، سال ۴، (۱۵).

۷ سلیمی، علی؛ و داوری، محمد. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی کج‌روی. قم: انتشارات پژوهش حوزه و دانشگاه.

۷ شیرمحمدی، حسن. (۱۳۸۵). عامل انسانی در معضلات ترافیکی و راهکارهای کاهش تخلفات ترافیک. اولین همایش ملی ترافیک شهری، معضلات - راهکارها. دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.

۷ صداقت، کامران. (۱۳۸۴). بررسی نقش عوامل فرهنگی - اجتماعی مؤثر بر قانون‌گرایی و قانون‌گزیزی شهروندان تبریز. پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان.

۷ صدیق سروسستانی، رحمت‌الله. (۱۳۸۳). آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آن.

۷ عباس‌زاده، محمد؛ میرزای، حسین؛ بهزاد بصیرت، شهریار و کاشانی، شمسی. (۱۳۹۱). آشفتگی اجتماعی و رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی (مورد مطالعه: رانندگان شهر تبریز).

مجله پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال اول.

۷ علوی‌نیا، علیرضا. (۱۳۹۳). پیشنهادهایی برای ترویج قانون‌مداری در جامعه.

بررسی و اولویت‌بندی عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر قانون‌گریزی

- ✓کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی و مطالعات رفتاری، تهران.
- ✓علی‌بابایی، یحیی و فیروزجائیان، علی اصغر. (۱۳۸۸). تحلیل جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر قانون‌گریزی فصلنامه دانش انتظامی. سال ۱۱، (۴).
- ✓فخرایی، سیروس. (۱۳۷۵). بررسی میزان قانون‌پندیری و عوامل مؤثر بر آن. دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی آذربایجان شرقی، طرح پژوهشی.
- ✓فیروزجائیان، علی اصغر. (۱۳۹۰). قانون‌گریزی (تحلیلی در منظر نظریه عدالت رویه‌ای). فصلنامه علمی و پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ۱۱، (۴۲).
- ✓کلاتتری، صمد؛ ربانی، علی؛ صداقت، کامران. (۱۳۸۴). ارتباط فقر با قانون‌گریزی و شکل‌گیری آسیب اجتماعی. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۵ (۱۸)، ۶۲-۸۷.
- ✓گایگانی، سمیه؛ درفشی، فریده؛ چهره، شبنم؛ ادریس‌آبادی، زهرا. (۱۳۸۷). نظرسنجی از مردم تهران درباره مقررات راهنمایی و رانندگی. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ای روزنامه همشهری.
- ✓گیدنز، آتوننی. (۱۳۷۶). جامعه‌شناسی (ترجمه منوچهر صبوری). تهران: نی.
- ✓ماهروی، ابوالحسن. (۱۳۸۱). حقوق و تکالیف شهروندی و قانون‌گریزی شهروندان. نشریه عدالت، (۱۵).
- ✓محسنی، منوچهر. (۱۳۷۸). بررسی گرایش به اطلاعات از قانون در ایران در قانون‌گرایی و فرهنگ عمومی. تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- ✓نوین، زهرا. (۱۳۸۸). فرهنگ‌سازی رسانه‌ای برای مواجهه با قانون‌گریزی در جامعه. پیام پژوهش، سال ۹، (۱۰۱).
- ✓هرگنهان، بی. آر. (۱۳۸۲). مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری (ترجمه علی‌اکبر سیف). ویرایش ششم، تهران. دوران.

✓Barnett, DJ., Balicer, RD., Blodgett, D., Fewes, AL., Parker, CL., Links, JM. (May 2005). The Application of the Haddon Matrix to Public Health

Readiness and Response Planning. *Environ. Health Perspect.* 113 (5): 561-6. doi:10.1289/ehp.7491

✓ Ian, Taylor., Walton, Paul. & Young, Jock. (2003). *The new criminology: for a social theory of deviance*, Routledge,

✓ Jonah, B. (1997). Sensation seeking and risky driving: A review and synthesis of the literature. *Accident Analysis and Prevention*, 29 (5): 651-665.

✓ Lou, Xin-Quan. (2008). On Law-abiding and Religion. *Journal of Guangxi Youth Leaders College*, pp:2

✓ Merton, R. (1971). Social structure and anomie, in mass society in crisis, Bernard Rosenberg. *Israel Gerver and William Howton*, New York, Macmillan Company.

✓ Morison, W., and etc. (1995). Theoretical criminology, from modernity to post - modernism. *Cavendish publishing limited*, London.

✓ Senserrick, T. & Haworth, N. (2005). *Review of literature regarding national and international young driver training: licensing and regulatory systems*. Western Australia Office of Road Safety, Monash University Accident Research Centre.

✓ Siegel, Larry, J. (2007). *Criminology; Theories, patterns an typologies*. Thomson Wadsworth, Canada.

✓ Torbjoern, R., Hilde, V. (2002). Personality, Risk Behavior and Accident Involvement Among Norwegian Drivers. *Personality and Individual Differences*, 33: 1251-1263.

✓ Vardaki, S. & Yannis, G. (2013). Investigating the self-reported behavior of drivers and their attitudes to traffic violations. *Journal of Safety Research*, 46, 1-11.

✓ Vukayibambe Isaac, Khoza. (2004): Deviant driving behaviour :an epidemiological study. <http://yji.sagepub.com>.

✓ Walklate, Sandra. (2003). *Understanding criminology*. Open Universtiy press, Philadelphia.

✓ Zhang, G., Yau, K.K.W., Chen, G. (2013). Risk factors associated with traffic violations and accident severity in China. *Accident Analysis and Prevention*, 59, 18-25.

